

Til landets kvinner

Taler

Thorbjørn Jagland

Dato

12 september 1998

Sted

Folkets Hus, Oslo

Omstendigheter

Landskvinnekonferansen

1 Jeg er glad for å være hos dere. Dere har stått oppreist i en svært krevende tid. I mange uker og måneder var det et enormt press på at vi skulle godta kontantstøtten. Vi ble kalt sutrete og sure. Men dere sto fast.

5 - Jeg kan ikke tenke meg å styre på Carl I. Hagens nåde. Fremskrittspartiet tar opp i seg tidens mange fordommer.

Hvorfor skulle de ha vår støtte til å gjennomføre noe det allerede var flertall for sammen med Høyre og Fremskrittspartiet? Svaret er enkelt. De borgerlige
10 partiene er flinke til å dele ut penger, men de klarer sjelden å skaffe finansiering. Det trengte de Arbeiderpartiet til.

Dere skjønnte at Arbeiderpartiet ikke kunne stå som gissel for en politikk det ikke er noen bunn i.

15 Jeg hadde aldri klart å stå imot presset som kom fra hele den borgerlige blokk, fra alle mediene og også fra folk innenfra uten støtten fra dere.

Eller hva med den hetsen som er blitt drevet et helt år mot at vi forlot regjeringskontorene som følge av valgresultatet. Hvorfor beklager de seg over at
20 vi gikk av - de som aldri har hatt et godt ord å si om Arbeiderpartiet? Hvorfor mener de at vi skulle ha fortsatt helt til vi ble felt i Stortinget. Kåre Willoch gjorde det i 1986 og Høyre har siden ikke kommet seg. Det samme hadde skjedd med oss. De hadde mast oss ut gradvis.

25 Tror noen at sentrumpartiene hadde lagt vekk sine løfter og snakket om innstramminger hvis de ikke hadde kommet inn i regjeringskontorene? Nei, de

30 hadde fortsatt som før. Og Arbeiderpartiet hadde blitt ansvarlig for det som skjer nå.

For meg har en ting hele tiden vært overordnet:

35 Det var å hindre at også det største partiet i landet ble medskyldig i den uansvarlige løftepolitikken. Da hadde vi hatt en stor politisk krise nå. Løftepolitikken har fått seg en skikkelig knekk på grunn av vår fasthet. Nå står vi klare til å ta ansvar.

40 Og det ser ut til at folk ønsker det slik.

Partifeller,

45 Jeg bestemte meg i fjor vår for hva som måtte skje. Da Arbeiderpartiets folk ble latterliggjort inne i stortingssalen fordi vi ikke ville være med på løftene. Da de andre påsto at Norge hadde vunnet i Lotto, mens Jens Stoltenberg ble framstilt som Onkel Skruer som satt i pengebingen og var gjerrig. Jeg ble enda mer overbevist i valgkampen da vi spurte om hva de borgerlige partiene ville gjøre hvis oljeprisene skulle falle, og vi på ny ble møtt av latter.

50 Den forrige svenske statsminister sa at i den globaliserte økonomien da det meste er usikkert, må man planlegge for det verste for å gjøre det beste ut av det. De borgerlige har planlagt for det beste og fått det verste ut av det.

55 Så seint som under behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett i juni var himmelen tilsynelatende skyfri. Men oljeprisen var faktisk lavere da enn nå. Det er først nå man bruker oljeprisen som begrunnelse for å stramme inn. Da jeg i det såkalte pinsebrevet i Aftenposten hevdet at hus og hjem på nytt kunne komme i fare, ble jeg skarpt irettesatt av statsministeren. Jeg brukte altfor sterke ord. Det har siden vist seg at mine ord ikke var for sterke. Regjeringen hadde 60 derimot alt for svak dømmekraft og alt for liten handlekraft.

Restad anklager Stortinget for at det ikke ble noen innstramming. Jeg er enig, for regjeringens egen stortingsgruppe stemte imot forslag fra regjeringen som ville ha gitt en innstramming på 1 milliard på årsbasis.

65 Og igjen må jeg komme tilbake til kontantstøtten. Regjeringen har inngått en

avtale med Høyre og Fremskrittspartiet som ikke fortjener noen annen karakteristikk enn skjødesløshet. Den har bundet seg til å bruke 3 milliarder
70 hvert år framover uten å kreve at Høyre og FrP skal stille opp og finansiere det. Regjeringen ber tvert imot Arbeiderpartiet om hjelp til å finansiere de 3 milliardene som vi hele tiden har vært imot.

Jeg ser det slik at hvis regjeringen står fast på kontantstøtten når statsbudsjettet
75 legges fram, må den først starte forhandlinger med Høyre og FrP. Gjennom slike forhandlinger vil det bli klart om de klarer å finansiere reformen. Hvis de fem partiene ikke klarer det, faller reformen.

De kan nemlig ikke kreve at Arbeiderpartiet skal hjelpe til å finansiere en reform
80 - som ikke en gang de partiene som er for reformen - klarer å finansiere.

Vi får nå belyst - hva vi også hevdet i fjor høst - at vi ikke kan ha en regjering i et parlamentarisk system som ikke har basis i Stortinget. Det skaper et ustabilt styre og får store konsekvenser for landet når det blåser rundt oss. Når
85 regjeringen også består av partier som må patruljere sperregrensen døgntkontinuerlig, i stedet for å tenke på regjeringens beste og landets beste, blir det riktig ille.

Arbeiderpartiets regjering mistet gradvis sin parlamentariske basis og den
90 forsvant totalt da Senterpartiet våren 1997 bestemte seg for å inngå i et nytt regjeringalternativ. Bondevik-regjeringen har gjort det til en dyd å ikke ha parlamentarisk basis. Den skal være blokkuavhengig. Blokkuavhengighet høres flott ut, men det er ikke like morsomt når prisen er 3-4 pst. høyere renter enn nødvendig.

95 Svake og ustabile regjeringer vil være uheldig for Norge i årene som kommer. Verden omkring oss vil være preget av usikkerhet og store forandringer mange år framover. Mange spørsmål står ubesvart. Vil finanskrisen spre seg til Latin-Amerika. Klarer Kina å unngå en devaluering. Hvordan vil det gå med
100 amerikansk økonomi? Og hva vil skje i Russland?

For et lite land som Norge vil utfordringene være store. Bl.a. fordi vi står så og si alene utenfor EU.

105 Vi må også være klar over følgende: De fleste europeiske land har sanert sine

økonomier. De har trolig nådd bunnen og er på vei opp igjen. Vi har derimot nådd toppen og skal takle en overopphetet økonomi. Det er stor fare for at det neste store problemet her til lands vil være prisstigning og arbeidsløshet.

110

Derfor er det behov for en sterk og stabil regjering. Arbeiderpartiet vil bidra til det. Også ved å få til et fastere samarbeid over blokkgrensene.

115

Et slikt samarbeid må ha som mål å stabilisere norsk økonomi på kort sikt og sikre en bærekraftig velferdsstat på lang sikt. De kortsiktige tiltakene som må gjøres må sees i sammenheng med de langsiktige utfordringene for landet.

De henger sammen med følgende:

120

- Antall pleietrengende eldre over 80 år vil øke hvert år framover. Dette krever store investeringer i eldreomsorg og helsevesen. De neste 10 år vil det bli 15.000 flere aldersdemente her i landet. Antall krefttilfeller vil øke som følge av aldersutviklingen.

125

- Vi ser at det er et stort behov for satsing innen det psykiske helsevesen. Regjeringen har lagt fram en plan som vil koste 26 milliarder de neste 6 årene.

- Samtidig må vi satse på framtida i form av utdanning for barn, ungdom og voksne. Det er kunnskapen som vil danne grunnlaget for velferden.

130

- Og vi må begynne å forberede oss til 2010. Rundt 2010 vil antall pensjonister vokse sterkt. Det er samtidig den tidsfristen Kyotoavtalen har satt for å nå målene om CO2 og andre klimagasser. Vi må regne med at verdien av oljeressursene våre vil gå ned når verden tvinges til å bruke mindre olje. Vi må derfor forberede oss på synkende oljepriser og sterkt økende pensjonsutgifter.

135

I dette perspektivet blir det fullstendig uansvarlig å bruke tre tusen millioner hvert år på kontantstøtte. Det blir samtidig uanstendig å la være å ta inn mer fra de som har de høyeste inntektene.

140

Det gode, gamle ordet prioritere må komme til heder og verdighet igjen. Hvis Arbeiderpartiet må velge mellom å gi barna en bedre skole og gi kontantstøtte til voksne og arbeidsføre mennesker, velger Arbeiderpartiet skole til barna.

Vi må prioritere og vi må holde fast ved noe helt grunnleggende: Nemlig at det er arbeidet som skaper velferden.

La meg sette dette inn i et historisk perspektiv.

150

For noen år tilbake ble det arrangert en landsomfattende selvbiografikonkurranse. Vanlige nordmenn ble invitert under overskriften "Skriv ditt liv". Sosialantropologen Marianne Gullestad har grundig studert fire av disse selvbiografiene. Ett av hennes hovedspørsmål var hvordan sentrale verdier har endret seg blant folk i Norge over tid.

155

Slående forskjeller er det mellom "Kari" - som vokste opp med arbeiderbevegelsen i 1930-årene. Og unge "Cecilia" som vokste opp på 70- og 80-tallet. Der Kari skulle være til nytte og være lydige - er Cecilias prosjekt først og fremst å finne seg selv, bli det hun ønsker, realisere sine evner og muligheter.

160

De to befinner seg i hver sin ende av likestillingsrevolusjonen. Cecilia høster resultatene. Kvinner behøver ikke lenger basere seg på ektemannen og skjebnen. For de fleste unge jenter er det selvsagt at hva de skal bli og hvordan de vil leve - det bestemmer de selv.

165

For arbeiderbevegelsens kvinner har alltid kampen for økonomisk selvstendig stått høyt på dagsorden. Frihet kunne bare oppnås ved å slippe å være avhengig av mannens inntekt - ved å ha sin egen økonomi og på grunnlag av det fatte egne valg. Avhengighet måtte byttes ut med selvstendighet.

170

Dette er en form for selvstendighet som Cecilia og de fleste andre unge kvinner har fått. Men i forlengelsen av den har vi fått en annen debatt om frihet til å gjøre valg.

175

Noen sier: Hvis det er slik at alle skal kunne velge fritt, dersom alle valg er like gode - er det ikke da urettferdig at de som velger yrkesaktivitet tjener opp tilleggspensjoner, har rett til sykkelønn og betalt foreldrepermisjon, får subsidiert barnehageplasser og skolefritidsordninger. Mens de som velger å "være hjemme" ender opp som minstepensjonister, får lite eller ingen støtte ved sykdom, får et engangsbeløp - men ikke mer ved fødsel, og ikke nyter godt av de subsidiene barnehageplassene får.

180

185 Gitt at velferdsordningene er "gratis" eller kan betales av en Sareptas krukke kalt oljefondet - er en slik tankegang grei nok. Men realitetene er at velferd koster.

Dersom vi sier ja til kravene om at de som jobber ute - og de som jobber hjemme skal komme helt likt ut, ja da undergraver vi eksistensen til alle våre
190 velferdsordninger. Visst har vi i en kort periode oljeinntekter - men velferdssamfunnet finansieres i det lange løp gjennom din og min vilje til å betale skatt.

Innføres full likhet i rettigheter for de som betaler skatt - og for de som ikke gjør
195 det - ja da fjerner vi også en viktig motivasjon for lønnsarbeid. Vi innfører et system som fra de lønnsarbeidendes ståsted blir svært urettferdig.

Jeg er enig i reformer som tilgodeser hjemmearbeidende. Jeg er enig i at vi skal ha engangsstønad ved fødsel, at omsorgsarbeid i hjemmet skal gi pensjonspoeng, i
200 at alle uansett hva de gjør og velger har rett til barnetrygd. Men vi kan ikke ha et system som i forhold til alle velferdsordninger sidestiller yrkesaktive og hjemmearbeidende.

Vi må passe på at det lønner seg å arbeide ellers blir det umulig å drive
205 velferdspolitik.

Vi må også holde orden på økonomien. Ellers overlater vi styringen til markedet. Derfor må vi få stabilisert økonomien.

210 Vårt stabiliseringsprogram inneholder 6 viktige punkter:

1. Økonomien må strammes inn.

Noe må tas på det private forbruket. Noe på det offentlige. De som har mest,
215 må bidra mest.

Derfor vil vi målrette våre tiltak direkte mot kapitalinntektene ved å endre delingsmodellen, fjerne aksjerabattene og endre rederibeskatningen. Vi vil utvide momsen til noen områder, f.eks. konsulenttjenester og advokattjenester.
220 Og vi vil legge et nytt trinn på toppskatten på inntekter over 600.000 kroner.

En del av disse skatteøkningene vil vi bruke til ren inndragning. En del vil vi

225 bruke til tiltak for å få flere inn på arbeidsmarkedet og til å hjelpe utsatte grupper på boligmarkedet - som ungdom.

Dette er en bedre fordelingspolitikk enn å øke skatteprosenten for alle og dele ut penger i bunnen som ikke vil være treffsikkert.

230 2. Forsterke arbeidslinjen.

Det andre punktet er å forsterke arbeidslinjen. Vi har en faretruende utstøting av arbeidslivet. Mange har deltid, men vil ha heltidsarbeid. Dette står i skarp kontrast til det faktum at det er stor mangel på arbeidskraft.

235

Vi vil:

- innføre en lønnstilskudd fra staten til bedrifter som vil ta vare på folk med svak arbeidsevne der uføretrygding er alternativet,

240

- innføre et stimuleringsstilskudd til kommuner som vil gå over fra deltid til heltid i pleie- og omsorgssektoren.

245 Det har vært mange forskjellige debatter om hva vi mener med arbeid de siste årene. En periode var det en utbredt oppfatning at det ville være umulig å gi alle ordinært lønnsarbeid. Arbeid måtte omdefineres til også å gjelde områder som ikke var tradisjonelt lønnsarbeid.

250 Jeg tror tiden er inne til å snu denne debatten på hodet. Problemstillingen er hvordan vi kan skape et arbeidsliv der de fleste kan høre hjemme og utføre oppgavene. Bedriftene både i offentlig og privat sektor må ta vare på folk i stedet for å kvitte seg med dem.

3. Forsterke samarbeidet mellom partene i arbeidslivet.

255

Det tredje punktet er å få i stand igjen et inntektspolitisk samarbeid. Den solidariske inntektspolitikken - kalt solidaritetsalternativet - har sikret næringslivets konkurranseevne, sikret alle lønnstakere en reallønnsøkning og løftet de lavtlønte opp.

260

Den store lønnsøkningen som de fleste fikk i vår, er allerede mer enn spist opp

av høyere renter og de ventede innstramminger senere i høst.

265 Neste store fare er at arbeidsløsheten stiger igjen. Den som vil drive fordelingspolitikk og stabilisere økonomien, må derfor få kontroll over pris- og kostnadsutviklingen.

270 I en slik sammenheng er det helt nødvendig at regjeringen bidrar for å utvikle etterutdanningsreformen for voksne. Den vil være bærebjelken i et nødvendig trepartssamarbeid om inntektspolitikken.

4. Tjenester framfor kontanter.

275 Det fjerde punktet er at staten konsentrerer sin innsats om å utbygge tjenestene i offentlig sektor. Vi kan ikke starte en innstramming med å dele ut 3 milliarder i kontantoverføringer.

5. Fortsette satsingen på utdanning.

280

Dessuten må det skapes rom for fortsatt satsing på utdanning.

Siste nummer av Skolefokus forteller om ti nybygde skoler. På Løkeberg skole i Bærum er hyllene i skolebiblioteket velfylte. I hvert eneste klasserom finnes PC.
285 I skolegården er et kirskebærtre, lysthus og lekeapparat på mykt underlag.

På Seterbråten skole i Oslo er hyllene i det store fine mediateket nesten tomme. Elevene må sitte i biblioteket hvis de skal lese en bok. De kan ikke låne med seg hjem. Her er 1 PC på 30 elever, og 6-åringene har ikke data i det hele tatt.

290

På denne måten legges grunnlag for store forskjeller. Dårlig kvalitet i skolen går utover de som har vanskeligst for å lære og får minst hjelp hjemmefra.

Derfor er satsing på kvalitet i skolen god fordelingspolitikk.

295

6. Slå ring om folketrygden.

Et siste punkt er å etablere en ny bred enighet om folketrygden. Over århundreskiftet kommer en ny sterk økning i antall pensjonister. Vi må allerede
300 nå forberede oss på det ved å ordne folketrygden og sparingen i oljefondet slik at

alle kan få en god trygd, og slik at belastningen på de yrkesaktive ikke blir urimelig.

305 Dette programmet har en rød tråd: Gi menneskene trygghet og skape rom for at de får mulighet til å utvikle seg. Det er dette som er statens hovedoppgave.

Vi lever i en tidsalder der den menneskelige faktor betyr mer og mer. I økende grad blir vi oppmerksom på at den menneskelige energi skaper verdiene og løser
310 oppgavene.

Den fossile energien er årsak til problemene, den menneskelige energien er løsningen på dem. Hvis vi satser på den menneskelige energien vil vi også få et bedre samfunn. Og det er det som vil redde verden fra miljøkatastrofe.

315 Det er ingen tilfeldighet at politikere verden over fanger dette opp under overskriften - sett folk først.

I Storbritannia sa Tony Blair at han ville satse på tre ting: Utdanning, utdanning, utdanning. Arbeiderpartiet kan si: Vi har gjort det, vi har gjort det, vi har gjort det.

Nå sier vi: Vi skal fortsette med det, vi skal fortsette med det, vi skal fortsette med det.

325 Sentrumsregjeringen må si: Vi har ikke råd, vi har ikke råd, vi har ikke råd.

Klarere kan vi ikke få fram forskjellene mellom oss og de andre.

330 Forskjellen på Arbeiderpartiets politikk og regjeringens er 6 milliarder. Vi vil ta 3 milliarder fra de rikeste og kutte ut kontantstøtten som koster 3 milliarder.

Tenk hva 6 milliarder betyr i satsing på den menneskelige faktor.

335 Det er også en annen ting jeg vil si i sammenheng med dette å sette folk først.

Det foregår en helt grunnleggende prosess på kloden og i hvert enkelt samfunn med hensyn til at hudfarger, folkeslag og kulturer blandes. En av verdenshistoriens største folkevandringer pågår akkurat nå. Alle land blir

flerkulturelle. Dette er også et utslag av det vi kaller globaliseringen. Det er ikke bare at avstandene blir korte, at informasjon flyter fritt og at kapital og arbeidsplasser flyttes rundt. De fleste kulturer og hudfarger blandes, de finnes innen hvert enkelt land.

345

Dette utnytter det ekstreme Høyre. De ser på det som en trussel. Nestlederen i Le Penns parti i Frankrike sier det slik: Kampen mellom ideologiene er død. Nå blir kampen mellom nasjonal identitet og globalisering det viktigste.

350 Dette gjør det nødvendig at vi som sosialdemokrater har en klar holdning til det viktigste verdispørsmålet i vår tid. Spørsmålet om toleranse.

Toleranse er et like viktig spørsmål som kampen mot atomvåpnene og miljøødeleggelser. For hvis vi ikke klarer å motvirke intoleransen, risikerer vi å
355 ende opp i et nasjonalistisk ragnarok. Det er ikke bare på Balkan man kan finne på å begynne med etnisk rensning og forfølgelse av minoriteter.

Spørsmålet om toleranse er dessuten ikke bare et spørsmål om å akseptere de som kommer fra fremmede kulturer. Det er også et spørsmål om å anerkjenne
360 de som alltid har levd som fremmede i sitt eget samfunn.

Jeg tenker f.eks. på de homofile.

Husk på Arbeiderpartiets stolte historie. Vi utnevnte liberaleren Kristian
365 Schjelderup til biskop i sin tid. Han som ikke trodde på helvetes evige straff, noe mange mente ikke var den rette lære. Han som seinere ble kritisert fordi han ordinerte den første kvinnelige presten. Vi banet veien for kvinnelige prester. Vi utnevnte den første kvinnelige biskop.

370 Arbeiderpartiet sto opp for de homofile og fikk igjennom partnerskapsloven.

Det var aldri en stemme å hente på dette. Men det var noe som viktigere: Respekten for menneskeverdet.

375 Vi lever i mangfoldet og globaliseringens tidsalder. Det må vi ikke bare lære oss til å leve med, men vi må se på det som positivt. Globaliseringen binder landene inn i et skjebnefellesskap. Den skaper problemer og store utfordringer. Men globaliseringen er bedre enn nasjonalisme som alltid har skapt krig.

Mangfold er truende for de som er redd for det ukjente. Men mangfold gir større muligheter enn enfold.

På veggen hjemme har jeg et bilde av en flott afrikansk kvinne. På bildet står det følgende ord av forfatteren James Baldwin: "The people who once walked in darknes are no longer prepared to do so".

Nei verdens undertrykte er ikke lenger villige til å vente. For dem er globaliseringen og voksende mangfold en sjanse til å bli fri.

Når vi nå står på terskelen til et nytt årtusen må vi ha dette med oss. Og vi må ikke la gå i glemmeboka hva som opprinnelig skapte begrepene høyre og venstre side i politikken. De stammer fra den franske revolusjon i 1789. Tilhengerne av revolusjonen som hadde feid det eneveldige kongedømmet til side under slagordene frihet - likhet - brorskap, satte seg til venstre i den nye nasjonalforsamlingens deputerkammer. Motstanderne satte seg til høyre. Siden den gang har venstresiden kjempet for menneskerettigheter, for alle menneskenes likeverd, mot intoleranse og svartsyn, og for internasjonal solidaritet.

Det er denne venstresiden som må kjempe videre. Det er den jeg identifiserer meg med.

Vi må ta med oss inn i det nye årtusen det som fortsatt er moderne: Likheten og solidariteten. Egoismen er gammeldags. Fordelingspolitikken kommer tilbake i nye former.

Jeg er glad for at dere har stått bak meg i en utrolig krevende tid. I tiden framover vil mange fortsette å presse Arbeiderpartiet til å bli medskyldig for en politikk som vi hele tiden har advart mot. Fram mot høstens budsjettframlegg og landsmøtet i november, vil angrepene og infamitetene bli hardere og mer utspekulerte.

I fjor høst og vinter ble det sagt at jeg furtet og sutret. Slik ville de forsøke å få meg til å vakle.

Da jeg skrev det åpne brevet til statsministeren, fikk jeg høre at jeg hadde brukt

for sterke ord.

420

Carl I. Hagen kan godt tenke seg at Arbeiderpartiet kommer tilbake i regjering bare ikke jeg blir statsminister.

Partifeller,

425

Jeg kan ikke tenke meg å styre på Carl I. Hagens nåde.

Fremskrittspartiet tar opp i seg tidens mange fordommer.

430

Arbeiderpartiet vil videreføre sin historiske linje. Pløye nytt land. Være med i historiens retning som ubønnhørlig går mot større menneskelighet.

Hvem hører dette bedre enn kvinnene!

435

Kilde

<http://arbeiderpartiet.no/index.gan?id=13677&subid=0>

Emner

Kvinnesak, Åpningstale

440

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/til-landets-kvinner>

445

450

455